

Komentované vydání ČSN ISO 45001

**Systemy managementu bezpečnosti
a ochrany zdraví při práci
Požadavky s návodem k použití**

KOMENTOVANÉ VYDÁNÍ ČSN ISO 45001

Systemy managementu bezpečnosti a ochrany zdraví
při práci – Požadavky s návodem k použití

AUTOŘI:

Ing. Jiří Tílhon

RNDr. Mgr. Petr A. Skřehot, Ph.D.

Ing. Jiří Vala, Ph.D.

LEKTOROVAL:

RNDr. Jiří Veselý

Česká společnost pro jakost

ČESKÁ
AGENTURA PRO
STANDARDIZACI

Národní předmluva

Změny proti předchozím normám

Tato norma zrušuje ČSN OHSAS 18001:2008 a ČSN OHSAS 18002:2009 z důvodu zrušení národních (britských) norem OHSAS 18001:2007 a OHSAS 18002:2008 a jejich nahrazení mezinárodní normou ISO 45001:2018, která pokrývá problematiku systému managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci širěji než normy OHSAS 18001:2007 a OHSAS 18002:2008.

Související ČSN a TNI

ČSN EN ISO 9000:2016 (01 0300) Systémy managementu kvality – Základní principy a slovník

ČSN EN ISO 9001 (01 0321) Systémy managementu kvality – Požadavky

ČSN EN ISO 14001 (01 0901) Systémy environmentálního managementu – Požadavky s návodem pro použití

ČSN EN ISO 19011 (01 0330) Směrnice pro auditování systémů managementu

ČSN ISO 26000 (01 0390) Pokyny pro oblast společenské odpovědnosti

ČSN ISO 31000 (01 0351) Management rizik – Principy a směrnice

TNI 01 0350:2010 (01 0350) Management rizik – Slovník (Pokyn 73)

ČSN EN 31010 (01 0352) Management rizik – Techniky posuzování rizik

Upozornění na národní poznámky

Do normy byly k článkům 3.35 a 5.4 doplněny národní poznámky.

Vypracování normy

Zpracovatel: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i., IČO 00025950, Ivana Petrašová, dpt.

Pracovník České agentury pro standardizaci: Ing. Andrea Peková

Česká agentura pro standardizaci je státní příspěvková organizace zřízená Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví na základě ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Odborná spolupráce

Znalecký ústav bezpečnosti a ochrany zdraví, z.ú.

Podle zákona č. 22/1997 Sb. smějí být české technické normy rozmnožovány a rozšiřovány jen se souhlasem Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví.

Obsah**Contents**

	Strana		Page
Předmluva	5	Foreword	5
Úvod	8	Introduction	8
1 Předmět normy	12	1 Scope	12
2 Citované dokumenty	14	2 Normative references	14
3 Termíny a definice	14	3 Terms and definitions	14
4 Kontext organizace	26	4 Context of the organization	26
4.1 Porozumění organizaci a jejímu kontextu	26	4.1 Understanding the organization and its context	26
4.2 Porozumění potřebám a očekáváním pracovníků a dalších zainteresovaných stran	26	4.2 Understanding the needs and expectations of workers and other interested parties	26
4.3 Určování rozsahu systému managementu BOZP	28	4.3 Determining the scope of the OH&S management system	28
4.4 Systém managementu BOZP	29	4.4 OH&S management system	29
5 Vedení (leadership) a spoluúčast pracovníků	31	5 Leadership and worker participation	31
5.1 Vedení (leadership) a závazek	31	5.1 Leadership and commitment	31
5.2 Politika BOZP	33	5.2 OH&S policy	33
5.3 Role, odpovědnosti a pravomoci v rámci organizace	35	5.3 Organizational roles, responsibilities and authorities	35
5.4 Projednání s pracovníky a jejich spoluúčast	37	5.4 Consultation and participation of workers	37
6 Plánování	40	6 Planning	40
6.1 Opatření pro řešení rizik a příležitostí	40	6.1 Actions to address risks and opportunities	40
6.1.1 Obecně	40	6.1.1 General	40
6.1.2 Identifikace nebezpečí a posuzování rizik a příležitostí	42	6.1.2 Hazard identification and assessment of risks and opportunities	42
6.1.3 Určování požadavků právních předpisů a jiných požadavků	48	6.1.3 Determination of legal requirements and other requirements	48
6.1.4 Plánování opatření	50	6.1.4 Planning action	50
6.2 Cíle BOZP a plánování jejich dosažení	51	6.2 OH&S objectives and planning to achieve them	51
6.2.1 Cíle BOZP	51	6.2.1 OH&S objectives	51
6.2.2 Plánování dosažení cílů BOZP	53	6.2.2 Planning to achieve OH&S objectives	53
7 Podpora	55	7 Support	55
7.1 Zdroje	55	7.1 Resources	55
7.2 Kompetence	56	7.2 Competence	56
7.3 Povědomí	58	7.3 Awareness	58
7.4 Komunikace	60	7.4 Communication	60
7.4.1 Obecně	60	7.4.1 General	60
7.4.2 Interní komunikace	63	7.4.2 Internal communication	63

	Strana		Page
7.4.3 Externí komunikace.....	63	7.4.3 External communication.....	63
7.5 Dokumentované informace.....	64	7.5 Documented information.....	64
7.5.1 Obecně.....	64	7.5.1 General.....	64
7.5.2 Vytváření a aktualizace.....	66	7.5.2 Creating and updating.....	66
7.5.3 Řízení dokumentovaných informací.....	67	7.5.3 Control of documented information.....	67
8 Provoz.....	69	8 Operation.....	69
8.1 Plánování a řízení provozu.....	69	8.1 Operational planning and control.....	69
8.1.1 Obecně.....	69	8.1.1 General.....	69
8.1.2 Odstraňování nebezpečí a snižování rizik v oblasti BOZP.....	71	8.1.2 Eliminating hazards and reducing OH&S risks.....	71
8.1.3 Management změny.....	74	8.1.3 Management of change.....	74
8.1.4 Zprostředkování a nákup.....	76	8.1.4 Procurement.....	76
8.2 Havarijní připravenost a reakce.....	79	8.2 Emergency preparedness and response.....	79
9 Hodnocení výkonnosti.....	82	9 Performance evaluation.....	82
9.1 Monitorování, měření, analýza a hodnocení výkonnosti.....	82	9.1 Monitoring, measurement, analysis and performance evaluation.....	82
9.1.1 Obecně.....	82	9.1.1 General.....	82
9.1.2 Hodnocení souladu.....	85	9.1.2 Evaluation of compliance.....	85
9.2 Interní audit.....	87	9.2 Internal audit.....	87
9.2.1 Obecně.....	87	9.2.1 General.....	87
9.2.2 Program interního auditu.....	88	9.2.2 Internal audit programme.....	88
9.3 Přezkoumání systému managementu.....	90	9.3 Management review.....	90
10 Zlepšování.....	93	10 Improvement.....	93
10.1 Obecně.....	93	10.1 General.....	93
10.2 Incident, neshoda a nápravné opatření.....	93	10.2 Incident, nonconformity and corrective action.....	93
10.3 Neustálé zlepšování.....	97	10.3 Continual improvement.....	97
Příloha A (informativní) Návod k používání tohoto dokumentu.....	99	Annex A (informative) Guidance on the use of this document.....	99
Bibliografie.....	120		
Abecední rejstřík termínů.....	121	Alphabetical index of terms.....	121

Vysvětlení požadavku

Publikace Komentované vydání ČSN ISO 45001 přináší čtenáři schválené znění této systémové normy a to jak v české, tak anglické jazykové mutaci, a náhled na výklad uvedených požadavků - komentář. Výklad je učiněn zpravidla za každým článkem této normy a to ve čtyřech sekcích:

- Vysvětlení požadavku (přiblížení požadavku s objasněním jeho podstatných bodů a souvislostí).
- Kde a jak to bylo dříve (stručné okomentování změn oproti předchozí normě OHSAS).
- Jak na to? (přiblížení možného způsobu zpracování s uvedením důrazu na podstatné skutečnosti a možnosti zpracování požadavku; zde jsou často uvedeny dokumenty vypracovávané a použitelné podle požadavků právních předpisů; jsou zde zdůrazněny dokumenty, které musí být vypracovány v souladu s požadavky této systémové normy).
- Takto ne! (zdůraznění nedostatečného přístupu k naplnění požadavku nebo nežádoucí praxe, která nevede k správnému naplnění požadavku).

Při koncipování komentářů autoři vycházeli z přesvědčení, že je potřebné přiblížit uvedené požadavky normy jiným způsobem, než jak jsou napsány. Zvláště při tom mysleli na nové čtenáře – na pracovníky, kteří systémovou normu drží prvně v ruce a nemají žádné předchozí zkušenosti s obdobnými texty. Proto jsou komentáře popsány jiným pojmovým aparátem, který by mohl být pro čtenáře uchopitelnější, který by mohl čtenáři napomoci lépe pochopit uvedené požadavky normy. Rozhodně nelze komentáře chápat jako náhradu normou uvedených požadavků. Naopak. Pomohou-li komentáře k pochopení požadavku, musí se čtenář vrátit k textu normy a podle ní vypracovat odpovídající výstup.

Protože mají komentáře napomoci pochopení nejdůležitější, stěžejní části příslušných požadavků, nebylo smyslem opisování znění normy, ale vyzdvížení podstatné části, poukázání na prolínání se požadavků v rámci normy. Mnohdy tak byla důležitost konkrétního požadavku zdůrazněna jeho provázáním s požadavkem jiného článku normy.

Autoři komentářů, jako odborně způsobilé fyzické osoby v prevenci rizik, také chtěli zdůraznit místa, která jsou shodná s požadavky českých právních předpisů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále jen BOZP). Cílem bylo přijetí myšlenky, že má-li organizace, hodlající prvně zavést systém managementu BOZP, nějaké své používané dokumenty sloužící k řízení BOZP, lze je do jisté míry použít i ve smyslu této systémové normy. Jakkoli je to v textu komentářů uvedeno, je nutné si uvědomit, že systémová norma chápe zpravidla požadavky širěji, než jsou příslušnou organizací v rámci naplňování požadavků právních předpisů chápány a pojaty. Proto je nezbytně nutné takovéto dokumenty podrobit důkladné revizi ve smyslu jejich rozsahu, tj. doplnit do nich ty skutečnosti – požadavky, které z pohledu plnění právního předpisu nejsou v daném systému řízení zahrnuty. Teprve pak lze takové interní dokumenty pokládat za dokumenty odpovídající požadavkům této normy.

Autoři této publikace věří, že ve svém pojetí může být přínosná i pro zkušené pracovníky, kteří již mají zaveden systém managementu BOZP podle předchozí normy ČSN OHSAS 18001. Nové pojetí normy ČSN ISO 45001 přináší určitá úskalí do stávajícího pojetí podle normy OHSAS a je potřebné reagovat na některé změny jistými úpravami stávajících pojetí. Základním rozdílem je koncipování kontextu organizace. To je zcela stěžejní část nového pojetí. Kontext organizace (určení vlastního postavení, činnosti, návaznosti na externí partnery – stanovení závislostí, očekávání, potřeb, rizik, nebezpečí a hrozeb, je základem pro stanovení celého systému managementu BOZP, určení jeho rozsahu a podílu jednotlivých osob, se stanovením jejich rolí, kompetencí, pravomocí a odpovědnosti. Z výše uvedeného vyplývá druhý zásadní rozdíl. Systém managementu BOZP neodpovídá požadavkům normy (jak bylo normou OHSAS pojato), ale právě a jedině kontextu konkrétní organizace – tj. systém managementu je dané organizaci vlastní, nic není násilně včleňováno, vše organizace potřebuje pro svůj správný chod.

Samotná norma nikde neříká, že se musí násilně měnit stávající doba praxe, že definováním určitých druhů dokumentovaných informací je nutné rušit zavedené dokumenty. Nic takového není žádoucí! Naopak. Je vhodné pouze poupravit stávající praxi ve smyslu požadavků systémové normy a v rámci této úpravy tak potvrdit stávající dobrou praxi a změnit a nahradit nefunkční přístupy, doplnit chybějící, aby měla organizace celý systém BOZP pod vlastní kontrolou.

Třetím charakteristickým rysem normy je zdůraznění trvalého hodnocení rizik. Ve smyslu požadavků právních předpisů nic nového, nicméně musíme vnímat, že tato systémová norma byla vyhotovena pro používání v rámci celého světa, nikoli jen pro vyspělé kultury BOZP. K našemu pojetí rizik ve smyslu právních předpisů však přibývá i hodnocení příležitostí (prostor pro zlepšení – tj. nikoli vysloveně hrozících rizik, ale možných míst, která nejsou nijak pokryta a v případě vzniku nějakých událostí by se mohl projevit např. nedostatek na straně včasné a vhodné reakce z důvodu nepřipravenosti na řešení takové události, nedostatku vyčleněných zdrojů apod.). Takový přístup je typický pro systémové uvažování a je základním rozdílem mezi plněním požadavků systémové normy a požadavků právních předpisů.

Dalším aspektem, který se normou prolíná, je komunikace a spolupráce s pracovníky a externími organizacemi (zainteresovanými stranami). Komunikace s nimi je základem oboustranné informovanosti, podílem na zavedeném systému BOZP a zárukou jeho naplňování, podílu pracovníků na naplňování systému managementu BOZP, na jejich proaktivním přístupu na preventivním charakteru pojetí BOZP. Je skutečností, že bez aktivní účasti pracovníků nelze udržet žádný systém bezpečné práce, a že s aktivní účastí zaměstnanců v oblasti BOZP počítá i český právní řád.

Posledním výrazným rysem nové normy, který je vhodné zdůraznit, je její kompaktnost. Požadavky uvedené v jedné části normy mají svůj odraz i v následujících částech a promítají se do praktických řešení a následného vyhodnocování. Na tuto problematiku lze nahlížet i z opačné strany. Jestliže bychom v rámci hodnocení požadavků – systému managementu narazili na problém, který jsme dosud neřešili, udělali jsme hned na začátku chybu a je potřebné danou skutečnost včlenit do všech částí systému managementu, kde by měla být zviditelněna (např. kontext organizace, procesy – postupy, monitoring či měření). Teprve v tuto chvíli lze na takto pojatý systém managementu pohlížet jako na komplexní.

Tým autorů doufá, že komentáře čtenářům napomohou k bezproblémovému zavedení požadavků normy ČSN ISO 45001, napomohou bezproblémové migraci z ČSN OHSAS 18001 k ČSN ISO 45001, že napomohou sjednocení pohledu na naplnění požadavků normy mezi organizacemi normu zavádějícími a organizacemi provádějící audity.

Je důležité vždy mít na paměti, že pochopení komentářů musí vždy vést k návratu k původnímu textu normy a ujasnění všech požadavků komentovaného článku a souvislostí. Teprve poté je vhodné přikročit k naplňování požadavků popř. hodnocení souladu s požadavky této normy.

Tým autorů věří, že komentáře budou v tomto směru čtenářům vhodným rádcem.

Ing. Jiří Tilhon, vedoucí autorského týmu